

YARATICI KİŞİLERİN ÖZELLİKLERİ VE ÜRÜNLERİ

Prof. Dr. Mustafa Serdar KÖKSAL

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü, Özel Yetenekliler Eğitimi ABD.
e-mail: serdar.koksal@hacettepe.edu.tr

YARATICI KİŞİLERİN ÖZELLİKLERİ

Yaratıcılık uygunluk ve değer anlamında her ne kadar toplumsal bir süreç gibi görünse de, orijinallik boyu açısından KİŞİLER 'in yürüttüğü bir süreci içermektedir.

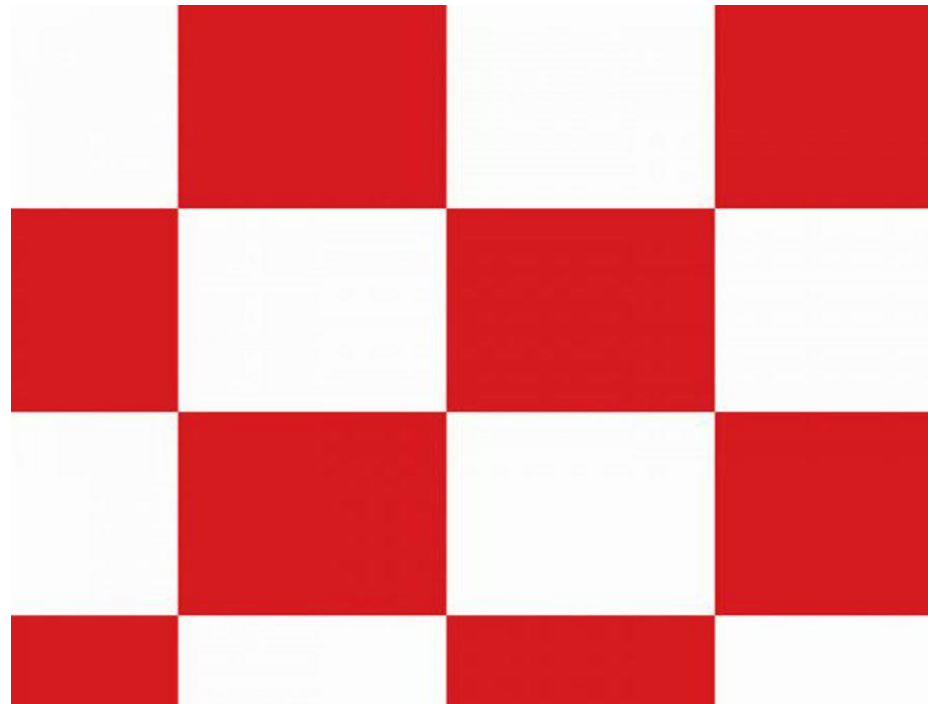
Sak(2014)'a göre yaratıcılık;
BİREYSEL ALGILARDA,
SOSYAL İLİŞKİLERDE,
DÜŞÜNME ŞEKİLLERİNDE ve
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNDE farklılığı gerektirmektedir.

DURUM 1

Yanda verilen şekli öyle bir şekle dönüştürün ki anlamlı bir logo veya resim oluşsun.

ÖRNEK-1

ÖRNEK-2

ÖRNEK-3

ÖRNEK-4

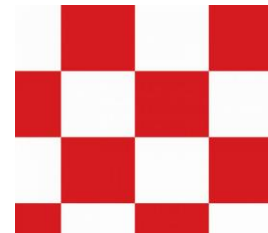

BİR KİŞİ DÜŞÜNELİM!!!

- Yeniliğe KAPALI
- Estetik BAKMAYAN
- Meraklı OLMAYAN
- Risk ALMAYAN
- Azimli OLMAYAN
- Bağımsız DÜŞÜNEMEYEN
- SORGULAMADAN kabul eden
- Stereotipleri KABULLENEN
- Deneyimlere KAPALI
- SABIRSIZ

Sizce bu kişinin kırmızı kare ile ilgili çizimleri nasıl olacaktır? Hangi örnek çizime daha çok benzeyecektir?

YARATICI KİŞİLERİN ÖZELLİKLERİ

Sak (2014)'ün ifade ettiği özellikler üç başlık altında toplanabilir:

*Bilişsel Özellikler

*Duyuşsal Özellikler

*Kişilik Özellikleri

Not: Bu özellikler toplumsal uyuma yönelik ve olumlu olmak zorunda değildir.

YARATICI KİŞİLERİN BİLİŞSEL ÖZELLİKLERİ

Yaratıcı bireylerin yenilik üretme süreçlerinde aşağıda ifade edilen BİLİŞSEL özelliklerin etkin olduğu ifade edilmektedir:

BİLİŞSEL ÖZELLİK	BİLİŞSEL ÖZELLİK
Mantıklı düşünme (Sak, 2004)	Metaforik düşünme (Tardiff & Sternberg, 1988; 434)
Eleştirel düşünme (Sak, 2004)	Bağımsız yargılama (Tardiff & Sternberg, 1988; 434)
Analojik düşünme (Sak, 2014)	Yenilik ve boşlukları görme konusunda uyarılmışlık düzeyi yüksek (Tardiff & Sternberg, 1988; 434)
Iraksak düşünme (Ward, 2007)	Sorgulama becerisi yüksek (Tardiff & Sternberg, 1988; 434)
Yeni fikirler için eski bilgiyi etkili kullanma (Tardiff & Sternberg, 1988; 434)	Diyalektik düşünme (Sak, 2014)
Özel bir disiplin ya da alanda deneyimli (Tardiff & Sternberg, 1988; 434)	Problem çözme (Treffinger & Isaksen, 2005)
Yüksek zeka düzeyine sahip (Tardiff & Sternberg, 1988; 434) (EŞİK TEORİSİ)	Esnek ve gelişmiş karar verme becerisi (Tardiff & Sternberg, 1988; 434)

MANTIKLI DÜŞÜNME

Mantıklı düşünme, bir sonuca ulaşmak için kanıt temelli sistematik karar verme basamaklarının düşünme sürecine uygulanmasıdır. Farklı alt becerileri içermektedir:

- *Olasılıklı düşünme
- *Orantılı düşünme
- *İlişkisel düşünme
- *Değişkenleri değiştirme
- *Kombinasyonlu düşünme

ELEŖTİREL DÜŖÜNME

Bir kiŖinin bir karara varırken ne yapacağı ve neye inanacağı konusunda sarf ettiği bilinçli çabadır. Alt becerileri (Facione, 2000) Ŗu Ŗekildedir:

- *Çözümleme
- *Yorumlama
- *Deđerlendirme
- *Çıkarılma
- *Açıklama

ANALÖJİK DÜŐÖNME

İki obje, fikir ya da unsur arasındaki benzerliklerden hareketle ilişkilerin kurulduğu, sonuçta bu ilişkilendirmeye yeni bir karşılaştırma ve açıklayıcı bir anlamın doğduğu düşünme şeklidir (Gagnon, 2012).

Örneğin insan belleği ve bilgisayar hafızası arasındaki ilişkinin açıklanması esnasında bu tür bir düşünmeden yararlanılmaktadır.

IRAKSAK DÜŞÜNME

Iraksak Düşünmede; birey önceden bir şey belirlemeden çeşitli doğrultularda özgürce düşünmektedir. Çözüm için hangi adımların atılacağına önceden bilinmediği, keşfederek özgün ve yeni çözümün ortaya konulduğu bir düşünme türüdür. Bu sebeple iraksak düşünme bir kişideki yaratıcı beceriyi yansıtan en önemli zihinsel süreçtir (Saxena, 1994; San, 1985).

PROBLEM ÇÖZME

Ŗu an mevcut olan ve o an için herhangi bir çözümü olan rahatsızlık veren bir durumun giderilmesine yönelik düşünme problem çözme olarak adlandırılmaktadır. Alt becerileri:

- *Problemin farkına varma,
- *Gerekli bilgilerin toplama,
- *Problemin temeline inme,
- *özüm yollarının araştırılması ve bulunması,
- *En uygun çözüm yolunun tespiti ve problemin çözümü
- *özümü gözden geçirme (Kneeland, Polya).

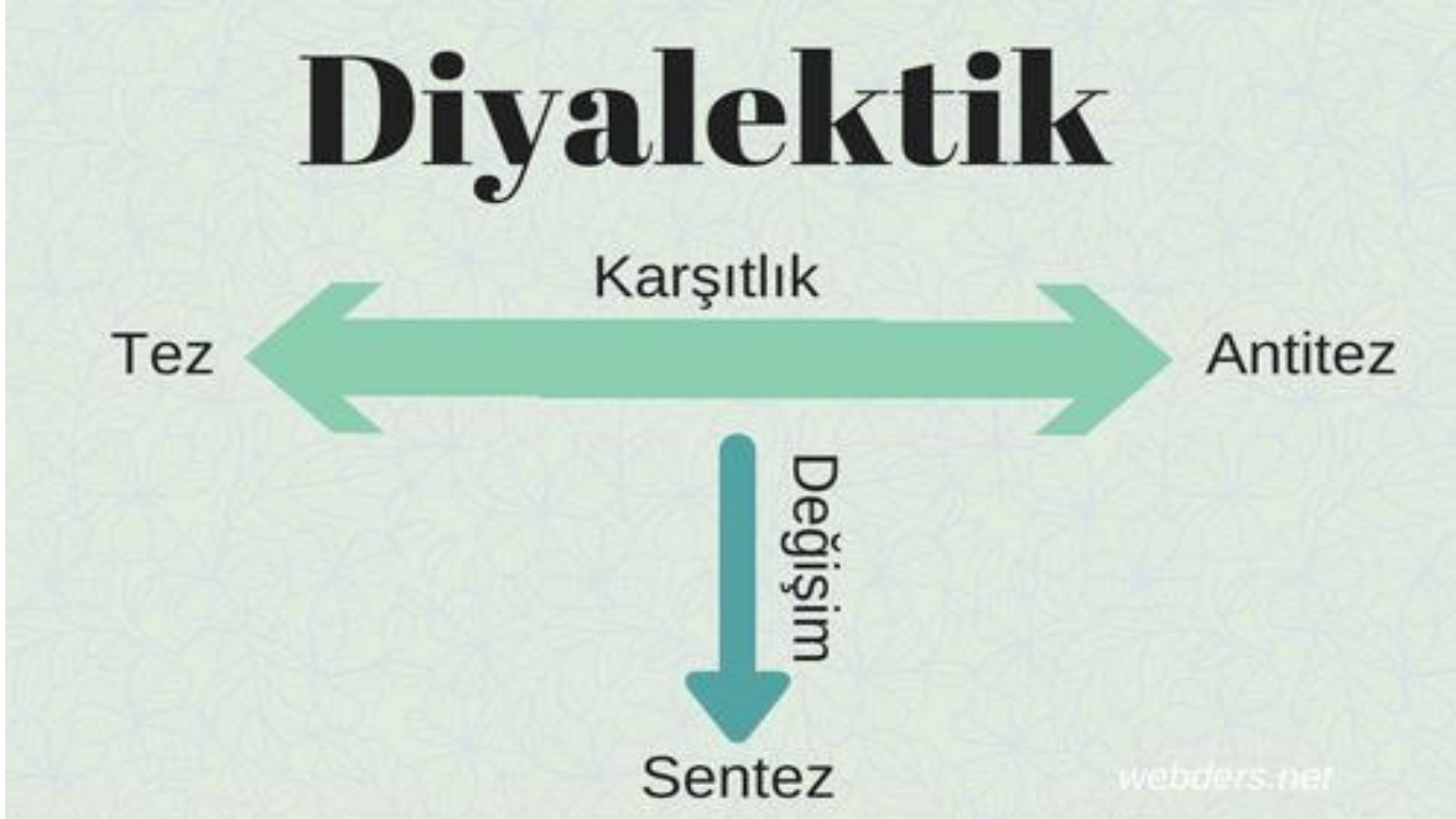
METAFORİK DÜŞÜNME

Anlamak ve anlatılmak istenilen nesne, olgu, bilgi, şekil ve anlamı başka bir alan içindeki kavramlara benzeterek anlatma ve açıklama biçimidir. Bir tür analogik düşünmedir. Örneğin:

*Üniversite hocası harita gibidir. Çünkü öğrencilere yol gösterir.

*Üniversite hocası kar gibidir. Çünkü saflığıyla ve beyazlığıyla temizliğin ve güzelliğin sembolüdür.

DİYALEKTİK DÜŞÜNME

YARATICI KİŞİLERİN DUYUŞSAL ÖZELLİKLERİ

Yaratıcı bireylerin yenilik üretme süreçlerinde aşağıda ifade edilen DUYUŞSAL özelliklerin etkin olduğu ifade edilmektedir:

DUYUŞSAL ÖZELLİK	DUYUŞSAL ÖZELLİK
Motivasyon (Eisenberger & Shanock, 2003)	Yaratıcı süreçten zevk alan ((Healy, 2004)
Duyarlı olma (Davis, 1999)	Bilinmeye karşı ilgi duyma (Sak, 2016)
Hisleri ve duygularında çıkış ve inişleri olma (Davis, 1999)	Amaç yönelimlilik (Şahin & Danışman, 2017)
Aşırı uyarılma (Piirto,2011)	Kendine güven (Barron & Harrington, 1981)

YARATICI KİŞİLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Selby, Shaw ve Houtz (2005) yaratıcı bireylerin KİŞİLİK özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

KİŞİLİK ÖZELLİĞİ	KİŞİLİK ÖZELLİĞİ
Problemlere duyarlılık	Azimli
Estetik duyarlılığı	Deneyimlere açık
Meraklılık	Uyum yeteneği yüksek
Espritüellik	Sezgisel
Oyunbaz	Gelişime açık
Fantazik düşünen	Hislere açık
Risk alma eğilimi olan	Sorgulamadan kabul etmeye gönülsüz
Belirsizliğe karşı toleranslı	Tezatlara ilişkilendirme eğiliminde
Sabırlı	Yaratıcı özelliklerinin farkında
Bağımsız düşünebilen	Öz-düzenleyici yapıda olan
Otonom	Yansıtıcı
İçsel kontrol odağına sahip	Enerjik
İçebakışı güçlü	Stereotipleri kabul etmeyen

YARATICI ÜRÜNLER

Orijinal

1 2 3 4 5

Uygun

1 2 3 4 5

Değerli

1 2 3 4 5

Uyarlanabilir

1 2 3 4 5

Orijinal

1 2 3 4 5

Uygun

1 2 3 4 5

Değerli

1 2 3 4 5

Uyarlanabilir

1 2 3 4 5

Orijinal

1 2 3 4 5

Uygun

1 2 3 4 5

Değerli

1 2 3 4 5

Uyarlanabilir

1 2 3 4 5

Orijinal

1 2 3 4 5

Uygun

1 2 3 4 5

Değerli

1 2 3 4 5

Uyarlanabilir

1 2 3 4 5

Orijinal

1 2 3 4 5

Uygun

1 2 3 4 5

Değerli

1 2 3 4 5

Uyarlanabilir

1 2 3 4 5

Orijinal

1 2 3 4 5

Uygun

1 2 3 4 5

Değerli

1 2 3 4 5

Uyarlanabilir

1 2 3 4 5

KENDİ DÖNEMİNİN YARATICI ÜRÜNLERİ

